

نقش و جایگاه ایران کد در تجارت کشور

کد موضوعی: ۲۲۰

شماره مسلسل: ۱۳۳۷۷

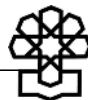
آذرماه ۱۳۹۲

دفتر: مطالعات اقتصادی

به نام خدا

فهرست مطالب

۱.....	چکیده
۲.....	مقدمه
۴.....	۱. سیستم‌های طبقه‌بندی و کدگذاری کالا
۵.....	۲. مروری بر سیستم‌های طبقه‌بندی و کدگذاری متداول
۳.....	۳. بررسی وضعیت موجود استفاده از سیستم‌های طبقه‌بندی و کدگذاری کالا در سطح بین‌المللی و ملی
۲۳.....	۴. پیشینه قانونی ایران کد
۲۵.....	۵. مزایای ایران کد
۲۷.....	۶. عملکرد اجرایی ایران کد
۲۸.....	۷. چالش‌های ایران کد
۲۹.....	نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهاد
۳۰.....	منابع و مآخذ
۳۱.....	

نقش و جایگاه ایران کد در تجارت کشور

چکیده

نظام ملی طبقه‌بندی و خدمات شناسه کالا که به اختصار ایران کد نامیده می‌شود، حلقه واسط بین تولید و مصرف کشور را تعریف و تمامی عناصر مرتبط را از منافع خود بهره‌مند می‌نماید. هم‌اکنون سامانه‌هایی همچون ثبت سفارش کالا، سامانه تدارکات الکترونیکی دولت (ستاد)، سامانه تدارکات الکترونیکی وزارت نفت، سامانه صدور مجوزهای استاندارد قبل از ثبت سفارش، سامانه مدیریت معاملات برای اعمال استاندارد، سامانه مالیات بر ارزش افزوده و سامانه میزان برای خرید اعتباری کارگران از جمله سامانه‌هایی هستند که ارائه خدمت و جمع‌آوری اطلاعات در آنها بر مبنای ایران کد انجام می‌شود و حذف ایران کد به معنای بروز مشکلات در فعالیت و کسب اطلاعات این سامانه‌ها می‌باشد.

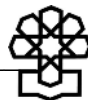
به نظر می‌رسد ضرورتی به درج دو کد ایران کد و GS1 به صورت همزمان بر روی کالاها وجود ندارد و استفاده از سیستم GS1 به تنهایی کفایت می‌کند و با استفاده از آن می‌توان در راستای فراهم کردن یک زیرساخت با هدف تسهیل فضای کسب و کار، افزایش شفافیت و کاهش فساد در فرآیندهای تجاری کشور اقدام کرد. ضمناً به منظور رصد قاچاق کالا، سامانه شب‌نم کفایت می‌کند و این سامانه نیازی به ایران کد ندارد.

مقدمه

با توسعه روزافزون فناوری اطلاعات در همه جنبه‌های زندگی بشری، شاهد طراحی و پیاده‌سازی سیستم‌هایی هستیم که امور را به صورت الکترونیک انجام می‌دهند. از خدمات بانکداری گرفته تا خدمات درمانی همه بر محور فناوری اطلاعات استوار است که باعث افزایش سرعت ارائه خدمات، سهولت دسترسی و رضایت بیشتر برای شهروندان شده است. به بیان دیگر، ارائه خدمات با کیفیت بدون تکیه به فناوری اطلاعات امکان‌پذیر نیست و سیستمی کردن فرآیندها یکی از راه‌های تضمین کیفیت و سرعت ارائه خدمات به مردم است.

«نظام کدگذاری پایه» شکل گرفت تا به اطلاعات موجود در فضای فناوری اطلاعات هویت مستقل بدهد؛ کد ملی برای افراد حقیقی، شناسه ملی برای افراد حقوقی، کد پستی برای مکان، پلاک برای خودرو، کد اقتصادی برای فعالیت اقتصادی، شناسه کسب‌وکار برای اصناف و مانند آن در این راستا شکل گرفتند. این کدها مبنای بانک‌های اطلاعاتی مهم کشور هستند و با برقراری اتصال سیستمی بین آنها، می‌توان ارزش‌افزوده زیادی ایجاد کرد.

استفاده از نظام کدگذاری پیش‌نیاز هرگونه خدمت الکترونیک در تجارت است. در این حوزه، موارد متعددی حضور دارند که بیشتر آنها دارای کد منحصر به فرد هستند. هدف اصلی تجارت الکترونیکی، نزدیک کردن تولیدکننده به مصرف‌کننده در زنجیره تأمین است. زنجیره تأمین^۱ مسیری است که مصرف‌کننده را به تولیدکننده یا

تولیدکننده را به تولیدکنندگان دیگر متصل می‌کند و محصول برای رسیدن به دست مصرف‌کننده نهایی باید آن را ببیماید. به عبارت دیگر زنجیره تأمین زنجیره‌ای است که همه فعالیت‌های مرتبط با جریان کالاها و تبدیل مواد، از مرحله تبدیل مواد اولیه تا مرحله تحویل کالای نهایی به مصرف‌کننده را شامل می‌شود.^۱ در این تبادل هر عرضه‌کننده می‌خواهد اطلاعات کامل کالای خود را با کمترین هزینه به بیشترین تعداد مصرف‌کنندگان و در کوتاه‌ترین زمان منتقل نماید و مسئله به‌روز بودن اطلاعات عرضه شده به مشتریان نیز دغدغه دیگری است. هر مصرف‌کننده کالا نیز می‌خواهد اطلاعات کامل عرضه‌کنندگان موجود را با کمترین هزینه و در کوتاه‌ترین زمان، شناسایی و با هم مقایسه نماید. برای دولت نیز آگاهی از وضعیت بازار از اهمیت خاصی برخوردار است، زیرا دولت به‌عنوان بدنه حاکمیتی و سیاستگذار در عرصه تجارت، مسئولیت بهبود روابط تجاری کشور را از طریق کاهش شکاف میان عرضه‌کنندگان و مصرف‌کنندگان برعهده دارد.

یکی از راه‌های عملیاتی کردن این موضوع استفاده از تکنولوژی سیستم‌های طبقه‌بندی و کدگذاری کالا می‌باشد. استفاده از تکنولوژی سیستم‌های طبقه‌بندی و کدگذاری کالا که از حدود ۳۰ سال پیش در زمینه شناسایی کالا استفاده می‌شود، روش مناسبی برای جمع‌آوری اطلاعات است.

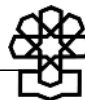
۱. سیستم‌های طبقه‌بندی و کدگذاری کالا

فرآیند تخصیص یک نام و نماد (شامل شماره، حروف و...) به محصول را کدگذاری می‌نامند. کد مجموعه‌ای از نمادها است که برای تسهیل گردش اطلاعات به مشخصه‌های اطلاعاتی هر شیء، یا موجودیت (مانند کالاها، خدمات، اشخاص حقیقی یا حقوقی، روش‌ها و...) داده می‌شود. کد را می‌توان به‌عنوان جایگزین شرح آنها به‌کار برد. معمولاً کد دارای یک معنای قراردادی است و هرگاه کشف رمز (Decode) شود، اطلاعات مشخصی را می‌رساند و موجب جریان یک زبان مشترک بین کاربران مختلف می‌شود و از این طریق تبادل اطلاعات به‌آسانی انجام می‌پذیرد.^۱

در مورد ضرورت کدگذاری باید گفت زمانی که تنوع اقلام یا موجودیت‌ها در یک نظام بالا می‌رود، شناسایی آنها دشوار می‌شود، به‌عنوان مثال حتی در درون یک بنگاه بزرگ و گسترده، حساب موجودی‌ها و اطلاعات مربوط به آنها بسیار متنوع می‌شود و کار برنامه‌ریزی و کنترل موجودی بسیار مشکل می‌گردد. یکی از ریشه‌های این مشکلات، بسامان نبودن اطلاعات یا عدم آگاهی از اطلاعات می‌باشد که علاوه‌بر وارد کردن هزینه‌های سنگین، سبب افت عملکرد و کارایی عملیات می‌گردد. از آنجا که وجود کد و علائم شناخته شده برای شناسایی تک‌تک اقلام یا محصولات، سبب تسهیل امور در اغلب سیستم‌های کاربردی می‌گردد طراحی و استقرار و نگهداری یک نظام کدگذاری ضرورت می‌یابد.^۲

۱. غلامزاده، ۱۳۷۷.

۲. پیشین.

کدگذاری کالاها دارای شرایط خاصی است که با سایر کدهای پایه تفاوت‌هایی دارد:

۱. تنوع و تعداد آنها زیاد است،

۲. دوره عمر آنها کوتاه است،

۳. اطلاعات آنها (مکانی و مالکیتی) به‌طور مستمر تغییر می‌کند.

با بررسی نظام‌های کدگذاری بین‌المللی در این حوزه در می‌یابیم که دو نوع

کدگذاری برای کالا استفاده می‌شود:

۱. کدگذاری با رویکرد طبقه‌بندی،

۲. کدگذاری با رویکرد تک‌شماری.

کدگذاری با رویکرد طبقه‌بندی، نوع کالا و ویژگی‌های دقیق آن را معرفی می‌کند،

حال آنکه کدگذاری یکتا هویت منحصر به فرد کالا را نشانه رفته است که نمونه بومی

شده آن به کد شینم معروف است.

۲. مروری بر سیستم‌های طبقه‌بندی و کدگذاری متداول

سیستم‌های اطلاعاتی به‌خصوص هنگامی که از کامپیوتر هم استفاده نمایند، نیاز به

استانداردسازی اقلام داده‌ای دارند که آنها را پردازش می‌نمایند.

در برخی حوزه‌ها (نظیر حوزه دولت یا حاکمیت) سیستم‌هایی وجود دارند که

فرابخشی هستند یعنی وظایف و فعالیت‌های آن سیستم توسط دستگاه‌های مستقل از

هم انجام می‌شود. در این‌گونه سیستم‌ها، در صورتی که اقلام و اجزای اطلاعاتی،

استاندارد و مشترک نشده باشند، تبادل اطلاعات در قالب روش‌های کامپیوتری

بسیار دشوار و تقریباً غیرممکن خواهد شد. به همین دلیل یکی از زیرساخت‌های بسیار مهم توسعه کسب‌وکار، روش‌ها و تجارت الکترونیکی (که کامپیوتر، سخت‌افزار و نرم‌افزار از اجزای مهم آن است) ایجاد و به‌کارگیری «اجزای» استاندارد شده می‌باشد. سیستم‌های طبقه‌بندی و کدگذاری به همین دلیل در سطح بین‌المللی به‌وجود آمده‌اند. هدف این سیستم‌ها استاندارد کردن داده‌ها و موجودیت‌ها به‌منظور تسهیل تبادل اطلاعات و کاهش خطا و اشتباه می‌باشد.^۱

به‌طور کلی مهمترین سیستم‌های طبقه‌بندی و کدگذاری که در حوزه‌های مختلف در سطح بین‌المللی به‌وجود آمده‌اند را می‌توان به انواع مختلف تقسیم‌بندی کرد که در ادامه به‌طور مختصر به هر یک پرداخته می‌شود.

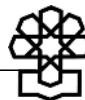
۱-۲. سیستم‌های تسهیل‌کننده تجارت در گمرک مانند سیستم HS^۲

این سیستم‌ها برای تعیین تعرفه‌های گمرکی در تجارت مورد استفاده قرار می‌گیرند. مهمترین این سیستم‌ها سیستم طبقه‌بندی HS می‌باشد که شورای همکاری گمرکی (CCC)^۳ به توصیه سازمان ملل در سال ۱۹۸۳ این سیستم را طراحی نمودند. اهداف کلی طراحی سیستم مذکور ایجاد تسهیلات در تجارت بین‌الملل، جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل آمارهای بازرگانی بین‌المللی (آمارهای صادرات و واردات) و ایجاد یک مبنای یکنواخت جهت طبقه‌بندی کالا می‌باشد. به همین سبب از کدهای سیستم هماهنگ شده در اسناد

۱. قلندری، ۱۳۸۵.

2. Harmonized Commodity Description & Coding System

3. Customs Cooperation Council

بازرگانی و داده‌های کامپیوتری و مذاکرات بین‌المللی استفاده می‌گردد. در واقع این سیستم یک زبان مشترک و شناخته شده از کالاها در گمرکات دنیا می‌باشد.^۱

۲-۲. سیستم‌های با کاربری آمارهای اقتصادی و مقایسه آمارها

این سیستم‌ها به منظور طبقه‌بندی فعالیت‌ها یا محصولات، جهت دستیابی به آمارهای اقتصادی و مقایسه آمارها به وجود آمده‌اند. از جمله این سیستم‌ها می‌توان به سیستم‌های CPC، COICOP، SITC^۲، و ISIC^۳ اشاره کرد.

الف) سیستم طبقه‌بندی بین‌المللی استاندارد صنعتی (ISIC)

این سیستم توسط شورای اجتماعی - اقتصادی سازمان ملل متحد جهت طبقه‌بندی استاندارد بین‌المللی کلیه رشته فعالیت‌های اقتصادی (ISIC) در سال ۱۹۴۸ ایجاد شد و به دولت‌های عضو توصیه گردید با پذیرفتن این نظام به‌عنوان یک استاندارد ملی ضمن تنظیم مجدد اطلاعات آماری خود مطابق با این سیستم به‌منظور مقایسه بین‌المللی، از طبقه‌بندی ISIC استفاده کنند.

ISIC در سطوح ملی و بین‌المللی، در طبقه‌بندی اطلاعات برحسب نوع فعالیت اقتصادی در زمینه‌های جمعیت، تولید، اشتغال، درآمد ملی و سایر آمارهای اقتصادی مورد استفاده وسیع قرار گرفته است. سازمان ملل متحد (UN)، سازمان بین‌المللی

۱. مرکز آمار ایران، ۱۳۸۳.

2. Central Product Classification

3. Standard International Trade Classification

4. International Standard Industrial Classification

کار (ILO)، سازمان خواروبار و کشاورزی (FAO)، سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی سازمان ملل متحد (UNESCO) و سایر هیئت‌های بین‌المللی از ISIC در انتشار و تجزیه و تحلیل اطلاعات آماری خود استفاده کرده‌اند.^۱

ب) سیستم کدگذاری طبقه‌بندی محوری محصولات (CPC)^۲

یکی دیگر از نظام‌های طبقه‌بندی که زیر نظر سازمان ملل انجام گرفته است طبقه‌بندی محوری محصولات می‌باشد که به‌طور اختصار CPC نامیده می‌شود. این سیستم دارای پنج سطح می‌باشد و تمامی کالاها و خدمات قابل حمل و غیرقابل حمل از جمله زمین خالی را هم طبقه‌بندی و کدگذاری می‌کند.

مهمترین اهداف طبقه‌بندی محوری محصول (CPC) عبارت است از: فراهم آوردن چارچوبی برای مقایسه بین‌المللی آمارهایی که به کالاها، خدمات و دارایی‌ها می‌پردازد. CPC به این منظور ایجاد شد که هماهنگی میان رشته‌های گوناگون آمارهای اقتصادی و آمارهای وابسته به آن را افزایش داده و نقش حساب‌های ملی را به عنوان ابزاری برای موزون ساختن آمارهای اقتصادی تقویت نماید. همچنین از این استاندارد برای کدگذاری محصولات دارویی نیز استفاده شده است.^۳

ج) سیستم SITC^۴

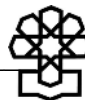
این طبقه‌بندی تجاری، توسط شورای اجتماعی - اقتصادی سازمان ملل تهیه شده و

۱. عباسی رائی، نخی کمال‌آبادی، ۱۳۸۷.

2. Central Product Classification

۳. مرکز آمار ایران، ۱۳۸۳.

4. Standard International Trade Classification

به عنوان SITC اصلی نامگذاری شد.

در سال ۱۹۶۰ بسیاری از کشورها، داده‌های تجاری - کالایی خود را مطابق SITC اصلی و یا طبقه‌بندی‌های مرتبط با SITC تنظیم کرده بودند و آژانس‌های بین‌المللی عمده‌ای آن را به عنوان مبنای گزارش‌های آمارهای تجاری پذیرفته بودند. بعضی از کشورهای آمریکای لاتین و کشورهای مشترک‌المنافع بریتانیا، SITC اصلی را به عنوان مبنایی برای فهرست موضوعی کالاها^۱ گمرکی خود استفاده می‌کردند. در همان زمان، در بسیاری از کشورهای اروپایی و بعضی از کشورهای غیراروپایی، فهرست موضوعی^۲ تعرفه گمرکی براساس فهرست موضوعی تعرفه بروکسل (BTN)^۳، مربوط به شورای همکاری‌های گمرکی (CCC)، پایه‌ریزی شده بود. BTN یک فهرست موضوعی پذیرفته شده بین‌المللی است که در آن کالاها مطابق ماهیت مواد سازنده‌شان گروه‌بندی شده‌اند. در نتیجه، داده‌هایی که براساس BTN پایه‌گذاری شده بودند، برای تولید آمارهای اقتصادی، باید گروه‌بندی مجدد می‌شدند. زیرا، برای تجزیه و تحلیل‌های اقتصادی لازم است که طبقه‌بندی کالاها نظیر مواد خوراکی، مواد خام، مواد شیمیایی، تجهیزات حمل‌ونقل و ماشین‌آلات و همچنین گروه‌بندی کالاها با مرحله ساخت، یکی شوند.

گروه‌بندی مجدد داده‌های BTN در قالب SITC اصلی شامل زیربخش‌های متعدد اقلام BTN بود. بنابراین، منابع آماری زیادی برای گروه‌بندی مجدد مورد نیاز بود. برای رفع این مشکل، گروه‌های متخصص کشورها و آژانس‌های بین‌دولتی هم از SITC اصلی و هم از BTN تهیه شده از SITC تجدیدنظر شده، (که SITC اصلی

1. Customs Tariff

2. Customs Tariff Nomenclature

3. Brussels Tariff Nomenclature

و BTN را ترکیب می‌کند) استفاده می‌کنند. این تجدیدنظر، تعدیلاتی روی هر دو طبقه‌بندی انجام داد.

SITC تجدیدنظر شده SITC اصلی را به نحو وسیعی، توسعه داد. با این وجود، افزایش در حجم تجارت، تغییرات جغرافیایی و تغییر در الگوی مصرفی، که از سال ۱۹۶۰ تا ۱۹۶۸ رخ داده بود، لزوم ایجاد تجدیدنظر بعدی SITC را نشان می‌داد. نیاز به هماهنگ بودن طبقه‌بندی‌های اقتصادی باعث شد که شورای همکاری‌های کمرگی در ماه می ۱۹۷۳ مسئولیت این هماهنگی را به‌عهده بگیرد و طبقه‌بندی HS را ایجاد کند. این کار با تجدیدنظر CCCN و گسترش طبقه‌های چهار رقمی آن در HS، شامل ۵۰۱۶ عنوان ۶ رقمی، به انجام رسید.

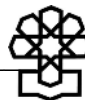
۲-۳. سیستم‌های مدیریت موجودی‌های خریداری شده (IOS)^۱ مانند: ناتو NCS^۲ و سماپل^۳

این سیستم‌ها به‌منظور طبقه‌بندی و شناسایی کل اقلام مورد استفاده در سازمان مورد استفاده قرار می‌گیرند از جمله مهمترین این سیستم‌ها سیستم طبقه‌بندی و کدگذاری ناتو در سطح بین‌الملل و سیستم مدیریت اطلاعات پایه کالا (سماپل) در سطح داخلی می‌باشد.

1. Item of Supply

2. Nato Codification System

۳. سیستم مدیریت اطلاعات پایه لجستیک در سال ۱۳۷۴ برای طبقه‌بندی و کدگذاری موجودی‌های انبار در نیروهای مسلح طراحی و ایجاد گردید.

الف) سیستم ناتو (NCS)

این سیستم با تشکیل سازمان پیمان آتلانتیک شمالی (NATO) در سال ۱۹۴۹ برای ایجاد یک زبان مشترک از موجودی‌ها به وجود آمد تا نیروهای نظامی در کشورهای مختلف با ملیت‌های گوناگون بتوانند کارهای لجستیک خود را هماهنگ نمایند. برای ایجاد این سیستم در سال ۱۹۵۸ متخصصینی از کشورهای مختلف عضو ناتو براساس یک طرح موسوم به FSC^۱ اقلام را طبقه‌بندی نمودند. هدف اصلی طرح کاهش تنوع موجودی‌ها بود. در نتیجه به عنوان مثال ۶ میلیون اقلام موجودی آمریکا به دو میلیون کاهش یافت^۲ که باعث صرفه‌جویی‌های عظیمی در هزینه‌ها از جمله هزینه کنترل موجودی و سفارش و... شد. سپس این سیستم به تمامی کشورهای عضو گسترش یافت و هر کشور مسئولیت کدگذاری اقلام تولیدی خود را به عهده داشت. کشورها مسئول بودند که با تأمین اطلاعات لازم برای کدگذاری و تعریف منحصر به فردی از اقلام خود در سطح ملی، شماره‌هایی را به اقلام موجود تخصیص دهند. این کارها با استفاده از FIIG^۳ و تخصیص شماره موجودی منحصر به فرد ناتو برای هر قلم کالا انجام می‌گرفت. بدین ترتیب تمام کشورها (حدود چهار کشور) در کار طراحی سیستم درگیر شدند و ظرفیت سیستم شامل حدود بیست میلیون قلم کالای انبار شده بود. ساختار کلی کد ناتو (NCS)^۴ به صورت زیر است. چهار رقم

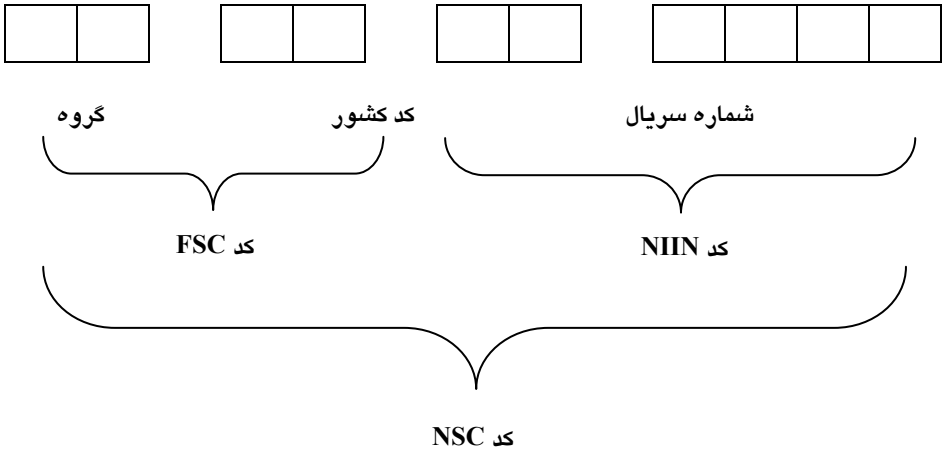
1. Federal Supply Classification

2. <http://www.nato.int>

3. Federal Item Identification Guide

4. Nato Stick Number

اول براساس ساختار FSC و نه رقم دوم که شماره شناسایی اقلام ناتو (NIIN)^۱ می‌باشد براساس الگوی شناسایی مشخص می‌شود.^۲

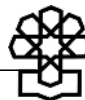

(ب) سماپل

این سیستم در سال ۱۳۷۴ برای طبقه‌بندی و مدیریت موجودی‌های انبار در نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران طراحی و ایجاد گردید. سماپل سیستمی است که اطلاعات پایه محیطی سیستم لجستیک در حوزه کالا را از طریق طبقه‌بندی آنها در دسته‌های مختلف و سپس کدگذاری آنها، تحت کنترل و مدیریت در می‌آورد. این سیستم با به‌کارگیری ابزارهای خبره در طبقه‌بندی و کدگذاری کالا، زبان و مفاهیم مشترکی را در سازمان ایجاد نموده، کلیه اطلاعات پایه اقلام کالا را از قبیل

1. Nato Item Identification Number

۲. مرکز آمار ایران ۱۳۸۳.

مشخصات فنی، مراجع عرضه‌کننده، استانداردهای ملی و غیره را در خود ذخیره و ثبت می‌نماید. به عبارت دیگر سماپل با تسهیل ارتباطات از طریق ایجاد زبان مشترک و بستر اطلاعاتی، زمینه لازم را برای انجام هماهنگی عناصر لجستیک فراهم می‌آورد.

۲-۴. سیستم‌های Part Numbering

این سیستم‌ها برای طبقه‌بندی و شناسایی محصولات و اجزای آنها در شرکت‌های بزرگ مورد استفاده قرار می‌گیرند. مانند سیستم‌های کدگذاری داخلی شرکت‌های خودروسازی.

در کشور ما اغلب تولیدکنندگان ماشین‌آلات و تجهیزات و قطعات آنها فاقد چنین سیستم‌هایی هستند.

۲-۵. سیستم‌های تسهیلگر تجارت الکترونیک مانند UNSPSC^۱

کد استاندارد کالا و خدمات سازمان ملل UNSPSC توسط دان و برادستریت (D&B)^۲ یک گروه پیشرو با سابقه ۱۶۰ سال سابقه در توسعه استانداردها در حوزه اطلاعات و مراکز مالی و با سفارش برنامه توسعه سازمان ملل (UNDP)^۳ توسعه داده شده است. این کد ۸ رقمی بوده و در واقع یک سیستم کدگذاری کالاها و خدمات برای استفاده در زمینه تجارت الکترونیکی جهانی می‌باشد. این سیستم یک قالب

1. United Nation's Service & Product Standard Code

2. Dun & Bradstreet

3. United Nation's Development Programme

منطقی برای طبقه‌بندی کالاها و خدمات فراهم می‌کند. این سیستم برای ارائه سه خدمت اساسی منبع‌یابی، تجزیه و تحلیل هزینه‌ها، تبلیغ و اطلاع‌رسانی محصول، طراحی شده است.^۱

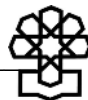
۶-۲. سیستم‌های یونیکس‌ساز (GTIN)، ردیابی، تسهیل فروش و خودکارسازی ضبط داده‌ها (بارکد و RFID)

این سیستم‌ها برای ردیابی، تسهیل فروش و خودکارسازی ضبط داده‌ها عمدتاً در فروشگاه‌های زنجیره‌ای مورد استفاده قرار می‌گیرند. مهمترین این سیستم‌ها سیستم کدگذاری GS1 می‌باشد که هم‌اکنون به‌طور وسیعی در سراسر دنیا در حال استفاده می‌باشد. این سیستم ابتدا در سال ۱۹۷۳ در کشور آمریکا به‌نام UPC^۲ برای حل مسائل خرده‌فروشی و خودکار کردن فروش در فروشگاه‌ها به‌وجود آمد. تا قبل از این، فروشگاه‌ها مجبور بودند برای تسهیل خرده‌فروشی خود بعد از اینکه کالاها را از فروشنده‌های مختلف خریداری نمودند آنها را کدگذاری نمایند که این کاری خسته‌کننده و تکراری بود، از طرف دیگر کد اختصاصی به کالا در همه جا یکتا (Uniqe) نبود و به‌صورت بارکد توسط دستگاه‌های کدخوان قابل خواندن نبود. بنابراین شورای کدگذاری یکنواخت (UCC)^۳ کد جهانی محصولات (UPC) را طراحی نمود. این سیستم به هر قلم کالا یک کد جهانی ۱۲ رقمی اختصاص می‌داد که این کار

1. Zynapse Research 2004

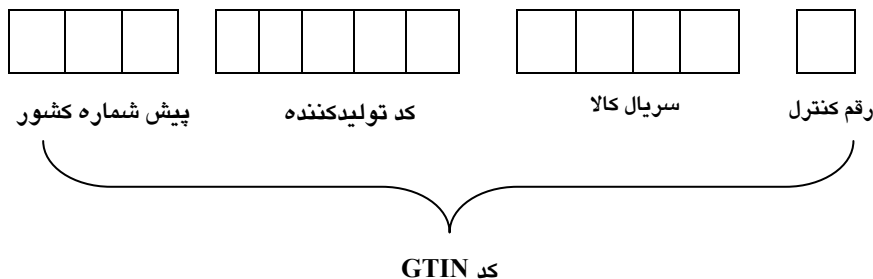
2. Universal Product Code

3. Uniform Code Council

توسط خود تولیدکننده و تحت نظارت UCC انجام می‌شد. بنابراین کالاها از هر جایی که وارد فروشگاه می‌شدند دارای کدی یکتا بودند. این کار باعث تسهیل تجارت خرده‌فروشی مخصوصاً در فروشگاه‌های زنجیره‌ای شد.

در پی موفقیت سیستم UPC در آمریکا و جهانی شدن تجارت و به‌علت اینکه کالاهای مختلف از تمامی نقاط جهان وارد فروشگاه‌ها می‌شدند، سیستم EAN^۱ در سال ۱۹۷۶ با همکاری UCC، در اروپا شکل گرفت و مؤسسه شماره‌گذاری اروپایی (EAN) در سال ۱۹۷۷ با همکاری کارخانجات تولیدی و توزیع‌کنندگان ۱۲ کشور اروپایی به‌عنوان مؤسسه‌ای غیرانتفاعی تحت قوانین دولت بلژیک تأسیس شد. این سیستم به هر قلم کالا یک کد ۱۳ رقمی به‌نام شماره تجاری جهانی قلم کالا (GTIN)^۲ طبق ساختار زیر اختصاص می‌داد.^۳

1. European Article Numbering
2. Global Trade Item Number

به این ترتیب به هر قلم کالا یک کد شناسایی بین‌المللی جهت تسهیل در فروشگاه‌ها اختصاص می‌یافت. امروزه سیستم EAN دارای کاربرد بیشتری می‌باشد. به همین دلیل در سال ۲۰۰۵ سیستم UPC با سیستم EAN ادغام و سازگار شده است و تحت نام GS1^۱ با همان ساختار فعالیت خود را گسترش داده‌اند. تا سال ۱۹۹۳ تعداد ۷۹ کشور از طریق ۷۳ مرکز شماره‌گذاری تحت پوشش نظام GS1 قرار گرفته‌اند. ایران نیز هفتاد و سومین کشوری است که در سال ۱۳۷۴ این نظام را پذیرفت. تعداد کشورهای عضو GS1 هم‌اکنون ۱۰۹ کشور می‌باشد.^۲

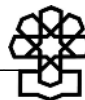
کد GS1 به دلیل ویژگی‌هایی که دارد بیشتر در ایران مورد استفاده قرار گرفته است. مؤسسه GS1 یک نهاد غیرانتفاعی بین‌المللی است که با نیت تسهیل تجارت به کدگذاری کالاها می‌پردازد.^۳ در ایران نیز به علت ضرورتی که بنابه توسعه صدور کالاها غیرنفتی کشور به بازارهای جهانی به وجود آمد، در سال ۱۳۷۴ سازمانی با عنوان مرکز ملی شماره‌گذاری کالا و خدمات زیر نظر مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی و به عنوان نماینده مؤسسه GS1 تأسیس شد که مرجع صدور کد برای کالاها بوده است. تاکنون بیش از ۵ هزار شرکت که بیشتر آنها شرکت‌های تولیدکننده محصولات غذایی و شیمیایی هستند به عضویت این مؤسسه درآمده و برای کالاها و محصولات خود بارکد دریافت کرده‌اند.

همان‌گونه که اشاره شد سه رقم اول نمایانگر کد کشور است (به‌طور مثال ۶۲۶

1. Global Standard

2. <http://www.gs1.org>

3. www.gs1.ca.org/page.asp?LSM=O&intNodeID=&intPageID=417

کد ایران است)، ۵ رقم بعدی معرف شرکت سازنده است، ۴ رقم دیگر کد کالای مربوطه و در نهایت یک رقم آخر، کد کنترل توسط رایانه به منظور اطلاع از صحت اطلاعات خوانده شده و یا کنترل صحت کد مورد نظر است.

۲-۷. طبقه‌بندی‌های هزینه براساس هدف

در سیستم حساب‌های ملی سال ۱۹۹۳ (SNA) چهار طبقه‌بندی هزینه براساس هدف که از طبقه‌بندی‌های مرجع نیز می‌باشند تعریف شده است که عبارتند از:

۱. طبقه‌بندی وظایف دولت (COFOG)^۱،

۲. طبقه‌بندی مصرف فردی برحسب هدف (COICOP)^۲،

۳. طبقه‌بندی اهداف مؤسسات غیرانتفاعی در خدمت خانوار (COPNI)^۳،

۴. طبقه‌بندی مخارج تولیدکنندگان برحسب هدف (COPP)^۴،

و دارای سه سطح تفصیلی به شکل زیر می‌باشند:

۰۱. بخش (یا سطح با کد ۲ رقمی)

۰۱-۱. گروه (یا سطح با کد ۳ رقمی)

۰۱-۱-۱. طبقه (یا سطح با کد ۴ رقمی)

این طبقه‌بندی‌ها در سال‌های قبل از ۱۹۹۳ عبارت بودند از: طبقه‌بندی وظایف

دولت سال ۱۹۸۰؛ طبقه‌بندی کالاها و خدمات خانوار در سیستم حساب‌های ملی

1. Classification Of the Function Of Government

2. Classification of Individual Consumption According to Purpose

3. Classification of the Purpose of Non- Profit Institutions Serving Households

4. Classification of the Outlays of Producers According to Purpose

۱۹۶۸؛ طبقه‌بندی اهداف مؤسسات غیرانتفاعی در خدمت خانوار در سیستم حساب‌های ملی ۱۹۶۸ و طبقه‌بندی مخارج رشته فعالیت‌ها برحسب هدف در سال ۱۹۷۵ (COIP).

دبیرخانه داخلی گروه کاری حساب‌های ملی (ISWGNA)^۱ در سال ۱۹۹۵، مسئولیت تجدیدنظر در ویرایش سه طبقه‌بندی COFOG، COICOP و COPNI موجود در سیستم حساب‌های ملی ۱۹۹۳ را به سازمان همکاری‌های اقتصادی و توسعه واگذار کرد و سازمان ملل را به تجدیدنظر در COPP دعوت کرد. لذا ویرایش تجدیدنظر شده COFOG، COICOP و COPNI توسط مدیریت آماری OECD و تجدیدنظر COPP توسط بخش آماری سازمان ملل صورت گرفت و این طبقه‌بندی‌ها در سی‌امین جلسه کمیسیون آمار سازمان ملل متحد در مارس ۱۹۹۹ مورد تصویب قرار گرفت و از آن پس OECD، مرکز آماری جامعه اروپا و بخش آماری سازمان ملل یک فرآیند مشورتی را برای تعیین چگونگی اعمال جزئیات در موارد جدید ایجاد نمودند.

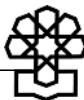
الف) هدف و وظیفه

این چهار نوع طبقه‌بندی اساساً برای طبقه‌بندی معاملاتی که خانوارها، مؤسسات غیرانتفاعی در خدمت خانوار (NPISHS)^۲، دولت و تولیدکنندگان انجام می‌دهند، تهیه می‌شود و متولی آنها اداره آمار سازمان ملل (UNSD) است.

محققان اغلب در مطالعات مربوط به بهره‌وری نیروی کار نیاز به معیار «سرمایه انسانی» دارند که طبیعتاً از اطلاعات مربوط به هزینه‌های صورت گرفته برای آموزش

1. Intersecretarial Working Group on National Accounts (ISWGNA)

2. NPISHS: Non – Profit Institutions Serving Household

در سال‌های قبل به دست می‌آید. این چهار نوع طبقه‌بندی هزینه برحسب هدف، هزینه‌های صورت گرفته در آموزش ازسوی خانوارها، مؤسسات غیرانتفاعی در خدمت خانوارها، دولت و تولیدکنندگان را مشخص می‌سازد.

بعضی از محققان در مطالعات مربوط به هزینه و پس‌انداز خانوار دریافته‌اند که در نظر گرفتن هزینه‌های مربوط به مصرف کالاهای بادوام به‌عنوان سرمایه مفیدتر از در نظر گرفتن آن به‌عنوان هزینه‌های جاری است که COICOP امکان تفکیک هزینه‌های کالاهای بادوام را فراهم می‌کند.

اغلب محققان در مطالعات مربوط به آثار رشد اقتصادی بر محیط زیست نیاز به اطلاعات هزینه‌های صورت گرفته برای بازسازی یا جلوگیری از خسارت وارده به محیط زیست دارند. حفاظت محیط زیست در طبقه‌بندی‌های COPNI، COFOG، COPP مشخص شده است.

ب) طبقه‌بندی وظایف دولت (COFOG)

این طبقه‌بندی برای برخی از معاملات ازجمله مخارج هزینه نهایی، مصرف واسطه، تشکیل سرمایه ناخالص و انتقالات جاری و سرمایه‌ای توسط دولت می‌باشد. یکی از استفاده‌های عمده COFOG مشخص کردن هزینه‌های مصرفی است که خانوارها از آن بهره‌مند می‌شوند و این هزینه‌ها به‌منظور رسیدن به مصرف نهایی واقعی کل خانوارها می‌باشد.

COFOG امکان بررسی روند مخارج دولت را در طول زمان برحسب وظایف یا اهداف خاص فراهم می‌کند. همچنین برای مقایسه وظایف اقتصادی و اجتماعی

دولت‌ها در داخل کشورها نیز به‌کار می‌رود.

خدمات دولت می‌تواند به‌طور فردی یا جمعی مورد استفاده خانوارها قرار گیرد. برای تفکیک خدمات فردی و جمعی ارائه شده از جانب دولت از COFOG استفاده می‌شود. هزینه‌های خدمات فردی به‌عنوان انتقالات اجتماعی غیرنقدی منظور می‌شوند. با کسر این مخارج از کل هزینه‌های مصرف نهایی دولت، مصرف نهایی واقعی دولت حاصل می‌شود و با افزودن آن به هزینه‌های مصرف نهایی خانوارها و مؤسسات غیرانتفاعی در خدمت خانوارها مصرف نهایی واقعی خانوارها به‌دست می‌آید.

البته در عمل COFOG بسیار شبیه به ISIC است. واحد طبقه‌بندی COFOG معاملات فردی است، اما برای بسیاری از مخارج، مشابه واحد طبقه‌بندی ISIC است. به‌علاوه معیار طبقه‌بندی - برحسب وظیفه در COFOG و فعالیت در ISIC - از نظر مفهومی شبیه هم هستند. ولی برای طبقه‌بندی مخارج دولت COFOG مناسب‌تر از ISIC است. زیرا فهرست وظایف در COFOG بسیار تفصیلی‌تر از فهرست فعالیت‌ها در ISIC است. بنابراین دامنه فعالیت‌های دولت را به‌طور مشخص نشان می‌دهد.^۱

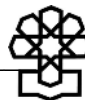
ج) طبقه‌بندی مصرف خصوصی برحسب هدف (COICOP)

● هدف و ماهیت

COICOP برای مشخص کردن هزینه‌های مصرف خصوصی صورت گرفته توسط سه بخش نهادی خانوارها، مؤسسات غیرانتفاعی در خدمت خانوارها (NPISHs)^۲ و

۱. پیشین.

2. Non - Profit Institutions Serving households (NPISHs)

دولت می‌باشد.

COICOP علاوه بر سیستم حساب‌های ملی، در سه حوزه طرح‌های بودجه خانوار، شاخص‌های قیمت مصرف‌کننده و مقایسه‌های بین‌المللی تولید ناخالص داخلی مورد استفاده قرار می‌گیرد.

طبقه‌های COICOP در برگیرنده کالاها و خدمات هستند که خدمات با «S»^۱ و کالاهای بی‌دوام با «ND»^۲، کم‌دوام با «SD»^۳ و بادوام با «D»^۴ مشخص می‌شود. این طبقه‌بندی تکمیلی برای سایر کاربردهای تحلیلی نیز به‌کار می‌رود، به‌عنوان مثال برای برآورد ذخیره «کالاهای سرمایه‌ای» نگهداری شده توسط خانوارها.

کالاهایی که در طبقه‌های COICOP تحت عنوان کالاهای بادوام مشخص شده‌اند اجزای پایه چنین برآوردهایی را فراهم می‌کند.

علاوه بر این طبقه‌بندی محوری محصولات (CPC) ارتباط نزدیکی با COICOP دارد زیرا هزینه‌های صرف شده برای محصولات، عنصرهای اصلی طبقه‌های COICOP را تشکیل می‌دهد. بنابراین می‌توان تناظری بین طبقه‌بندی‌های CPC و COICOP برقرار کرد.

د) طبقه‌بندی مؤسسات غیرانتفاعی در خدمت خانوار (COPNI)^۵

COPNI برای طبقه‌بندی معاملاتی از جمله مخارج هزینه مصرف نهایی، مصرف

-
1. Services
 2. Non – Durable
 3. Semi – Durable
 4. Durable
 5. Classification of the Purposes of Non – Profit – Institutions Serving Households.

واسطه، تشکیل سرمایه ناخالص و انتقالات جاری و سرمایه‌ای توسط مؤسسات غیرانتفاعی در خدمت خانوار مورد استفاده قرار می‌گیرد.

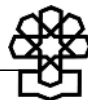
استفاده اصلی از COPNI عبارت است از طبقه‌بندی هزینه‌های مؤسسات غیرانتفاعی در خدمت خانوار به شیوه‌ای سازگار با اهداف هزینه‌های مصرف خصوصی خانوار و دولت به‌منظور رسیدن به کل مصرف نهایی واقعی خانوار.

COPNI برای تسهیل در مقایسه بین‌المللی فعالیت‌های مؤسسات غیرانتفاعی در خدمت خانوارها نیز می‌تواند مورد استفاده قرار بگیرد. در بسیاری از کشورها فعالیت این مؤسسات مکمل مهمی برای فعالیت‌های دولت در زمینه عرضه خدمات حمایت اجتماعی و آموزش و بهداشت به مردم می‌باشد.

ه) طبقه‌بندی مخارج تولیدکنندگان برحسب هدف COPP

COPP برای طبقه‌بندی هزینه‌های تولیدکنندگان، به‌خصوص تولیدکنندگان بازاری (مالی و غیرمالی) بخش شرکتی می‌باشد.

به‌دلیل عملی ممکن است COPP برای طبقه‌بندی هزینه‌های تولید دولت، خانوارها و مؤسسات غیرانتفاعی در خدمت خانوارها مورد استفاده قرار گیرد. بنابراین، تولید این بخش‌ها به هزینه مصرف نهایی آنها با استفاده از طبقه‌بندی‌های COPNI، COFOG و COICOP اختصاص می‌یابد.

۳. بررسی وضعیت موجود استفاده از سیستم‌های طبقه‌بندی و کدگذاری کالا در سطح بین‌المللی و ملی

مطالب مطرح شده در قسمت‌های قبل نشان می‌دهد که سیستم‌های طبقه‌بندی و کدگذاری گوناگون موجود، هرکدام دارای اهداف و کارکردهای خاص خود می‌باشند و هیچ‌کدام به تنهایی نمی‌تواند پاسخگوی تمامی نیازها باشد و در تمامی سازمان‌ها کاربرد داشته باشد.

کشورهای مختلف در سطح دنیا از دیدگاه‌های مختلف به بررسی استفاده از این سیستم‌ها پرداخته‌اند. این کشورها به تناسب نیاز خود در بخش‌های مختلف از سیستم‌های طبقه‌بندی و کدگذاری مختلفی استفاده می‌نمایند.

سازمان‌ها و مؤسسات مختلف در درون کشورها نیز برحسب نیاز خود ممکن است از سیستم‌های متفاوتی استفاده کنند، وضعیت استفاده از سیستم‌های ۶ گانه فوق در کشور ما به صورت زیر می‌باشد:

۱. سیستم‌های تسهیل‌کننده تجارت در امور گمرک‌ها (HS) توسط وزارت بازرگانی در ثبت سفارش و موافقت‌نامه‌های تجاری با سایر کشورها، بانک مرکزی در تعهدات ارزی و گشایش اعتبار و بالاخره وزارت امور اقتصادی و دارایی در ترخیص کالا مورد استفاده قرار می‌گیرند.

۲. در مورد سیستم‌های با کاربری آمارهای اقتصادی و مقایسه آمارها، سیستم ISIC در وزارت صنعت، معدن و تجارت به منظور مقایسه بین‌المللی آمارهای اقتصادی و سیستم‌های CPC, COICOP توسط مرکز آمار ایران به منظور فراهم

آوردن چارچوبی برای مقایسه بین‌المللی آمارهایی که به کالاها، خدمات و دارایی‌ها می‌پردازد، مورد استفاده قرار گرفته‌اند.

۳. سیستم‌های مدیریت موجودی‌های خریداری شده، سیستم ناتو (NCS) در نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران و سیستم سماپل نیز که یک سیستم بومی می‌باشد، در سپاه و بخش‌هایی از وزارت دفاع و راه‌آهن جمهوری اسلامی به‌کار گرفته شده است.

۴. دسته چهارم یعنی سیستم‌های Part Numbering تاکنون در کشور استفاده آنچنانی نداشته‌اند.

۵. در مورد دسته پنجم، همان‌طور که قبلاً ذکر شد بارکدهای سیستم کدگذاری GS1 از سال ۱۳۷۴ در کشور و عمدتاً در فروشگاه‌های زنجیره‌ای مورد استفاده قرار گرفته است.

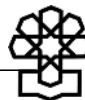
۶. دسته ششم نیز تاکنون در کشور مورد استفاده قرار نگرفته‌اند (NACE)^۱، (CPA)^۲ و (SITC).

جدول ذیل خلاصه‌ای از چگونگی عضویت مؤسسات مختلف در کشور را نمایش

می‌دهد:

۱. این سیستم طبقه‌بندی رشته فعالیت‌های اقتصادی درون جوامع اروپایی می‌باشد که طبقه‌بندی صنایع موجود در جوامع اروپایی را در برداشت نظیر: صنایع تولیدی، ساختمان، تولید انرژی و استخراج.

۲. این سیستم طبقه‌بندی آماری محصولات براساس فعالیت در جامعه اقتصادی اروپا می‌باشد که از CPC مشتق شده است.

جدول وضعیت موجود استفاده از سیستم‌های کدگذاری و طبقه‌بندی در کشور

سازمان	وزارت صنایع	وزارت بازرگانی	گمرک	مرکز آمار ایران
سیستم بین‌المللی	ISIC	GS1	HS	CPC

مأخذ: عباس رائی، نخعی کمال‌آبادی، ۱۳۸۷.

۴. پیشینه قانونی ایران کد

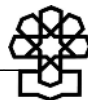
از سال ۱۳۸۴ تغییراتی در مرکز ملی شماره‌گذاری کالا و خدمات ایجاد شد که علاوه بر صدور کد GS1 توسط این مؤسسه، کد ملی کالا (ایران کد) نیز توسط این مؤسسه صادر و با ایران کد متناظر گردید. ادامه این فرآیند باعث شده است که این مؤسسه بتواند کدهای خود را با سایر کدهای بین‌المللی نیز متناظر نماید. در جهت بومی‌سازی سیستم کدگذاری کالا که تجربه آن قبلاً در سپاه پاسداران انقلاب اسلامی با عنوان «سماپل» اجرا شده بود، تیم اجرایی سماپل به مرکز ملی شماره‌گذاری کالا و خدمات اضافه شد و کد ملی کالا (ایران کد) شکل گرفت تا علاوه بر نمایندگی مؤسسات خارجی مانند GS1، تناظر آن را با نظام کدگذاری دیگر برقرار سازد. برای استقرار چنین نظامی، هیئت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۸۵/۹/۱۲ بنابه پیشنهاد وزارت بازرگانی و ماده (۷۹) قانون تجارت الکترونیک مصوب ۱۳۸۳ به استناد اصل یکصد و سی و هشتم قانون اساسی جمهوری اسلامی مصوب نمود^۱ که وزارت بازرگانی موظف است نسبت به ایجاد و توسعه نظام ملی طبقه‌بندی و خدمات شناسه

کالا و خدمات شامل تأمین و توسعه بسته‌بندی اطلاعاتی زنجیره تأمین ملی کالا، استانداردها، روش‌ها، ابزار و دستورالعمل‌های طبقه‌بندی و کدگذاری کالا جهت دستیابی به زبان مشترک ملی کالا و اطلاعات پایگاه مرکزی داده‌ها و نیز تأمین سازوکار لازم برای طبقه‌بندی و کدگذاری خدمات برای رسیدن به پورتال اطلاع‌رسانی ملی کالا و خدمات، اقدام نموده و هر شش ماه یکبار گزارش پیشرفت ایجاد و توسعه نظام یاد شده را به هیئت وزیران ارائه دهد.

نظام شناسه‌گذاری ایران کد مطابق مصوبه مجلس شورای اسلامی (قانون برنامه پنجم، بند «ج» ماده (۱۰۱)) و برخی مصوبه‌های هیئت دولت (شامل آیین‌نامه اجرایی نظام ایران کد، الزام ایران کد در ثبت سفارش و الزامی نمودن ایران کد برای کالاهای وارداتی و ...) آغاز شد.

وزارت بازرگانی سابق جهت ساماندهی اطلاعاتی، حوزه‌هایی که با کالا و خدمات سروکار دارند را ملزم نمود که از ایران کد استفاده نمایند. این وزارتخانه با اجرای نظام ملی طبقه‌بندی و خدمات شناسه کالا و خدمات ایران تلاش نمود زبان مشترک در عرصه تبادل داده‌ها و اطلاعات و زنجیره تأمین و گردش کالای کشور ایجاد کند.

در این سیستم استانداردها، راهنما، ساختار طبقه‌بندی، ابزارها، دستورالعمل‌ها و کمک‌های فنی که وزارت بازرگانی فراهم کرده، در اختیار واحدهای تولیدی و توزیعی کالا و خدمات قرار داده می‌شود تا برای طبقه‌بندی و کدگذاری محصولات خود اقدام و اطلاعات پایه آنها را به صورت هماهنگ و استاندارد تولید کنند.

اطلاعات تولید شده بر روی پورتال ملی اطلاع‌رسانی کالاها و خدمات کشور^۱ قرار می‌گیرد و از این طریق انتشار می‌یابد تا تمام استفاده‌کنندگان از اطلاعات اعم از خریداران کالا و خدمات، پژوهشگران و واحدهای دولتی و دیگران ذینفعان بتوانند به آنها دست یابند و بهره‌برداری کنند و به نوعی، کاتالوگ الکترونیکی ارائه می‌شود. اما شایان ذکر است این رصد از طریق کد دیگری به نام شبنم کد شماره‌ای یکتا به هر کالا می‌دهد صورت می‌گیرد که لزومی به وجود ایران کد نیست. لذا ایران کد پایه صدور کدهای شبنم نمی‌باشد.

هرچند طراحان ایران کد مدعی هستند رصد قاچاق کالا از این طریق انجام می‌گیرد.

۵. مزایای ایران کد

طراحان ایران کد مزایای زیر را ذکر کرده‌اند:

۱. تولیدکنندگان می‌توانند تولیدات یکدیگر را شناسایی کنند. مثلاً تولیدکننده‌ای که در جایی از کشور قطعه‌ای را می‌سازد و برای تکمیل قطعه مورد نظر، نیاز به وارد کردن قطعات ریزتر از خارج کشور دارد با این شبکه یکپارچه‌سازی اطلاعات می‌تواند به تولیدکننده داخلی که قطعات ریزتر را تولید می‌کند وصل شده و نیاز به واردات کشور کاهش می‌یابد.

۲. اجرای سیستم ایران کد، با ایجاد یک پایگاه داده از تولیدات کشور می‌تواند مسیری را برای عرضه و نمایش توانمندی تولیدکنندگان و بستری برای بررسی،

1. <http://www.irancode.ir>

مقایسه، تحلیل و انتخاب کالای مورد نظر، به مصرف‌کننده ارائه دهد.

۳. ایران کد اطلاعات پایه کالا را در سطح زنجیره‌های تأمین به اشتراک

می‌گذارد بستر لازم برای معرفی محصولات را فراهم می‌آورد.

۴. ایجاد زبان مشترک در بین کلیه کالاها و خدمات تولیدی کشور.

۶. عملکرد اجرایی ایران کد

براساس آمارهای ارائه شده توسط کارشناسان ستاد مبارزه با قاچاق کالا و ارز در جلسه مورخ ۱۳۹۲/۹/۴ در محل مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، موارد زیر از جمله اقدامات مرکز ملی شماره‌گذاری کالاها و خدمات از آغاز فعالیتش تاکنون می‌باشد:

• ۸۴۰ هزار کالای تولیدی (۳۹ درصد) و یک میلیون و سیصد هزار کالای

وارداتی (۶۱ درصد) کاتالوگ الکترونیکی دریافت نموده‌اند.

• در بین ۶۴ هزار عضو ایران کد؛ ۶۱ درصد واحد تولیدی، ۱۱ درصد واحد

تولیدی - بازرگانی و ۲۸ درصد بازرگانی می‌باشند.

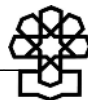
• زمان لازم برای صدور کد ملی کالاها در مورد ۸۸ درصد درخواست‌ها کمتر

از یک روز؛ ۶ درصد بین یک تا دو روز؛ ۵ درصد بین دو تا سه روز و تنها ۱ درصد بیش از ۳ روز طول می‌کشد.

نکته حائز توجه آن است که نظام کدگذاری ایران کد در حال حاضر به شکل

دولتی انجام می‌گیرد در حالی که این بستر می‌تواند از سوی بخش خصوصی فراهم

شود و مورد استفاده فعالان عرصه تجارت در سطح کشور قرار گیرد.

۷. چالش‌های ایران کد

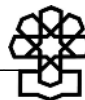
۱. یکی از مشکلاتی که ایران کد در گمرک‌های کشور از سال‌های پیش ایجاد کرده است، ایجاد کاغذبازی‌های زائد می‌باشد که منجر به رسوب کالاها در گمرکات کشور می‌شود. به اعتقاد وزیر صنعت، معدن و تجارت، برای هر کالایی که وارد کشور می‌شود، باید یک ایران کد ثبت شود و برای هر ایران کد یک اظهارنامه گمرکی لازم است که این امر باعث ایجاد کاغذبازی‌های زائد شده است.
۲. زمانبری و هزینه‌بری واردات به خاطر ایران کد، منجر به نزول رتبه کسب‌وکار و تجارت فرامرزی ایران (از طریق افزایش تعداد مدارک لازم جهت تجارت) شده است.
۳. بنابه اعتقاد برخی از واردکنندگان یکی دیگر از مشکلات اجرای ایران کد، افزایش ۲ تا ۵۰ درصدی هزینه‌های واردات کالا می‌باشد که غالباً فشار آن همانند مالیات بر ارزش‌افزوده به دوش مصرف‌کننده است.
۴. طرح شب‌نم نیازی به ایران کد ندارد و با وجود طرح شب‌نم ضرورتی برای کدگذاری مجدد جهت رصد قاچاق وجود ندارد.
۵. عدم کد یکسان برای تجارت خارجی و بین‌المللی مانعی برای معرفی کالا در خارج کشور است.
۶. کدگذاری‌های متعدد سبب سردرگمی مصرف‌کننده و فعالان بازار می‌شود.
۷. عدم لزوم و استفاده از آن در دیگر کشورهای جهان.

نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهاد

هم‌اکنون سامانه‌هایی همچون ثبت سفارش کالا، سامانه تدارکات الکترونیکی دولت (ستاد)، سامانه تدارکات الکترونیکی وزارت نفت، سامانه صدور مجوزهای استاندارد قبل از ثبت سفارش، سامانه مدیریت تعاملات برای اعمال استاندارد، سامانه مالیات بر ارزش‌افزوده و سامانه میزان برای خرید اعتباری کارگران از جمله سامانه‌هایی هستند که ارائه خدمت و جمع‌آوری اطلاعات در آنها بر مبنای نظام‌های کدگذاری مانند ایران کد یا سیستم GS1 انجام می‌شود.

ایران کد و همچنین سیستم کدگذاری GS1 که قبل از ایران کد راه‌اندازی شده بود در طراحی سامانه‌های جدید وزارت صنعت، معدن و تجارت با هدف تسهیل فضای کسب‌وکار و همچنین شفافیت جریان کالا در کشور به‌کار گرفته شدند.

به نظر می‌رسد ضرورتی به درج همزمان کدهای ایران کد و GS1 بر روی کالاها وجود ندارد و استفاده از سیستم GS1 به تنهایی کفایت می‌کند و با استفاده از آن می‌توان در راستای فراهم نمودن یک زیرساخت با هدف تسهیل فضای کسب‌وکار، افزایش شفافیت و کاهش فساد در فرآیندهای تجاری کشور اقدام نمود و امکان گسترش دادن آن به زیربخش‌های سامان‌یافته و یکدست نیز قابل بررسی است. در این‌صورت همه سامانه‌های نظارتی کشور می‌تواند نظام کدگذاری GS1 مزایای مربوطه را به همراه داشته باشد اما معایب و هزینه‌ها و مشکلات در فضای کسب‌وکار را به همراه نیاورد.

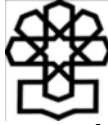
بنابراین با توجه به مباحث مطرح شده پیشنهاد می‌شود:

۱. ایران کد حذف شده و به منظور یکپارچه‌سازی و مدیریت متمرکز تنها کد GS1 بر روی کالاها و از طریق خود بنگاه‌ها به صورت اختیاری بر روی کالاهایشان درج شود.
۲. پیشنهاد می‌شود در صورت حذف نشدن ایران کد از فرآیند ثبت سفارش، در جهت کاهش کاغذبازی، افزایش سرعت گردش کالا، کاهش زمان لازم برای واردات و رسوب نکردن کالاها در گمرک، فرآیند درج ایران کد بعد از وارد شدن کالاها به داخل کشور صورت گیرد.
۳. فرآیند درج کد به ذینفعان واگذار شود و بنگاه‌ها به اختیار خود از این خدمات استفاده نمایند و لزومی به تشکیلات و سازمان اداری (چه خصوصی و چه دولتی) وجود ندارد زیرا فقط بار هزینه‌ای بر واردات را بیشتر می‌کند.

منابع و مآخذ

۱. آیین‌نامه اجرایی نظام ملی طبقه‌بندی و خدمات شناسه کالا و خدمات شماره ۱۸۵۹۶/ت ۳۷۱۷۹ ک ۱۳۸۶/۲/۱۱.
۲. آیین‌نامه اجرایی نظام ملی طبقه‌بندی و خدمات شناسه کالا و خدمات شماره ۱۸۵۹۶/ت ۳۷۱۷۹ ک ۱۳۸۶/۲/۱۱.
۳. عباسی رائی، نخیی کمال‌آبادی، نقش سیستم‌های طبقه‌بندی و کدگذاری کالا در یکپارچگی زنجیره تأمین و ضرورت استفاده از یک سیستم جامع طبقه‌بندی و کدگذاری، فصلنامه پژوهش‌های بازرگانی، شماره ۴۸، پاییز ۱۳۸۷.
۴. غلامزاده، احمد، طبقه‌بندی و کدگذاری کالا، دانشگاه امام حسین (ع)، ۱۳۷۷.
۵. قلندری، همت مراد، نیازمندی‌های ملی ایجاد نظام ملی طبقه‌بندی و خدمات شناسه کالا،

- مرکز ملی شماره‌گذاری کالا و خدمات ایران، ۱۳۸۵.
۶. مرکز آمار ایران، شناسایی طبقه‌بندی‌های موجود و تاریخچه تحولات آنها در عرصه ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی، ۱۳۸۳.
۷. وزارت بازرگانی، مرکز ملی شماره‌گذاری کالا و خدمات ایران (۱۳۸۷)، تحلیل محیط و مستند شناخت ایران کد، ۱۳۸۷.
8. <http://www.irancode.ir>
9. <http://www.nato.int>
10. <http://www.gsl.org>
11. www.gs1ca.org/page.asp?LSM=O&intNodeID=&intPageID=417

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۳۳۷۷

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: نقش و جایگاه ایران کد در تجارت کشور

نام دفتر: مطالعات اقتصادی (گروه بازرگانی)

تهیه و تدوین: حسین هرورانی

ناظر علمی: فتح‌اله تاری

متقاضی: معاونت پژوهش‌های اقتصادی

ویراستار تخصصی: حسین هرورانی

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی:

۱. سیستم کدینگ GS1

۲. ایران کد

۳. سیستم کدینگ ملی

۴. سیستم‌های طبقه‌بندی و کدگذاری

تاریخ انتشار: ۱۳۹۲/۹/۲۵